

кредит. Накінці 90-х років XX ст. депозитні ставки для фізичних осіб коливалися в Україні від 4 % до 27 % річних залежно від суми, терміну депозиту, банку, тобто середня норма доходності становила 10-15 % [10, с.37]. Державне кредитування вищої освіти в Україні було запроваджено у 2001 році, однак через бюрократизацію вітчизняного чиновництва, виділені із держбюджету кошти не дійшли до адресата. Вузи змушені були таких студентів-"кредитників" у кращому випадку переводити на бюджетну форму навчання, в гіршому – відраховувати. 16 червня 2003 року уряд прийняв постанову № 916, якою затверджено новий "Порядок надання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти". Із держбюджету було виділено 15 млн. грн. Кредит видаватиметься на 15 років під 3 % річних. Рішення, кому надавати кредит, прийматимуть ректори ВЗО. Кредит надається лише раз за однією спеціальністю для здобуття рівня від молодшого спеціаліста до магістра. Повернення кредиту обов'язкове після 12-го місяця після закінчення навчання.

Можемо відмітити позитивні зрушення в суспільній свідомості як українського соціуму, так і держави. Суспільство розуміє ключову роль освітнього комплексу у формуванні конкурентоспроможного трудового ресурсу, що дасть відчуття безпеки і стабільності. А держава, в свою чергу, докладає зусиль для становлення інтелектуальної основи соціально-економічного розвитку, інтелектуально-інноваційного ресурсу українського суспільства – глибинної основи побудови структури та початково-спонукальної, активнотворчої сили ефективного соціально-економічного процесу [4, с. 390].

Література

1. Удовик С.Л. Глобализация: семиотические подходы. – М.: Рефл-бук, – К.: Ваклер, 2002. – 480 с.
2. Дергачев В.А. Геоэкономика (Современная геополитика). – К.: ВИРА-Р, 2002. – 512 с.
3. Норт, Даглас. Институції, інституційна зміна і функціонування економіки. – К.: Основи, 2000. – 198 с.
4. Скаленко О. Глобальні резерви поступу. – К.: Основи, 2000. – 394 с.
5. Філіпенко А.С. Цивілізаційні виміри економічного розвитку. – К.: Знання України, 2002. – 190 с.
6. Патора Р. Ринок освіти в системі кадрового забезпечення стратегічного розвитку країни. – Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2002. – 338 с.
7. Каленюк І.С. Освіта в економічному вимірі: потенціал та механізм розвитку. К.: ТОВ "Кадрі", 2001. – 326 с.
8. Пересада А.А. Основы инвестиционной деятельности. – К., 1996.
9. Ортега – і – Гасет. Вибрані твори. – К.: Основи, 1994. – 420 с.
10. Мортников В.В. Окупність і доходність інвестицій в освіту// Фінанси України. – 1998, № 5. – С. 34-41.

УДК 330.14

Инж. Ю.І. Турянський – Львівська КА

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТА ТИПОЛОГІЗАЦІЯ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ

Окреслюються інтерпретації лібералізації як специфічного економічного процесу та окремої продуктивної сили суспільства. Здійснена типологізація економічних систем за ступенем їх лібералізації та виокремлені масштабні (метрологічні) типи лібералізації економічних систем.

Eng. Yu.I. Turyanskiy – Commercial Academy of L'viv

Interpretation and typologization of the liberalization processes in economics

In this stage analyzes interpretations of the liberalization as the specific economical process and separate productive power of society. The author realizes typologization of economical systems for the degree of their liberalization and separate standard (metrological) types liberalization of economical systems.

Functional types of capital as the material basis of capitalization of transitive economic systems are being analyzed. General characteristics of material (human) and financial capital is being given. The structure of all functional types of capital are being clearers out.

Аналіз наукової літератури дає підстави окреслити, принаймні, три інтерпретації лібералізації як специфічного економічного процесу, як окремої продуктивної сили суспільства. Дамо конспективний аналіз кожної із них.

Інтерпретація 1. Вона є характерною для *марксистської* економічної літератури і її суть полягає в тому, що лібералізація *негативно* впливає на результативність функціонування економічних систем [1-15]. Така точка зору чи така оцінка лібералізаційних процесів не є безпідставною, за певних умов вона має сенс.

Інтерпретація 2. У ліберальній чи ліберально-консервативній економічній літературі, тобто у класичній чи сучасній неокласичній гілці розвитку економічної теорії лібералізація оцінюється як такий економічний процес, який лише, чи у кращому випадку в основному *позитивно* впливає на економічний розвиток, продуктивність тієї чи іншої господарської системи [16-24].

Ліберальна оцінка є адекватною за певних умов. По-перше, в такому коридорі часу, в якому позитивні ефекти лібералізації ще перевищують за своєю величиною її негативні ефекти, тобто, як ми вже вище зазначили, "до" точки так званої лібералізаційної рівноваги економічної системи. По-друге, за недостатнього розвитку лібералізаційних процесів, тобто за таких їх масштабів, коли негативні її ефекти є ще незначними, а позитивні їх явно чи в якоюсь мірою перевищують. По-третє, такий позитивний вплив лібералізації на господарські системи може бути і тоді, коли вона оцінюється дослідником з позицій її соціальної чи духовної цінності.

Інтерпретація 3. У сучасній кейнсіанській політичній економії, а також деякою мірою у соціал-демократичній чи соціалістичній літературі пануючою є та точка зору, що лібералізація впливає на економічний розвиток як позитивно, так і негативно [25-28].

Ця точка зору на характер впливу лібералізації на продуктивність функціонування економічних систем є, на нашу думку, найбільш вираженою і поміркованою, вона одночасно і найадекватніше відповідає реальному характеру її впливу на економічний розвиток. Щоправда, вона також володіє рядом недоліків. І, що є дуже важливим і парадоксальним, на перший погляд – центристська оцінка лібералізації володіє тими ж недоліками (щоправда, менш значними), що і дві попередні, розглянуті нами вище.

У цьому контексті значне теоретико-методологічне значення для подальшого дослідження проблем лібералізації економічних систем має здійснення типологізації лібералізації чи лібералізаційних процесів. На осно-

ві детального вивчення і узагальнення практики лібералізації в розвинутих і перехідних економік і лібералізаційної політики держави ми вважаємо за доцільне здійснювати типологізацію цієї практики в розрізі таких принципів. По-перше, це типологізація лібералізації за формаційно-системною ознакою, по-друге, за функціонально-економічною ознакою, по-третє, за функціонально-системною ознакою, по-четверте, за масштабною ознакою.

З позицій формаційно-системних рівнів функціонування та розвитку господарських систем можна виділити такі типи лібералізації. По-перше, це власне економічна лібералізація, яка полягає у зниженні адміністративного економічного тиску на суб'єкти економічної діяльності. Дослідження цієї економічної лібералізації – один із предметів вивчення в економічній теорії, економічній науці загалом [29-37]. По-друге, це так звана політична лібералізація, яка полягає у зниженні адміністративного (державного) тиску на суб'єктів політичної діяльності і у принципі повинна бути предметом дослідження у політичних науках. Однак у зв'язку з тим, що економічна діяльність формується у певному політичному середовищі і це середовище є одним із факторів економічного розвитку, ми змушені навіть у чисто економічному аналізі входити у сферу вивчення політичної лібералізації і її впливу на економічну лібералізацію. По-третє, це духовно-інтелектуальна лібералізація, що зводиться до зниження адміністративного тиску на суб'єктів духовно-інтелектуальної діяльності, а тому вона може бути безпосереднім (підкреслюємо, безпосереднім, бо опосередковано вона і в економічних науках може досліджуватися чи вивчатися) предметом вивчення у соціальних дослідженнях.

В економічному аналізі проблем ефективності лібералізаційних процесів значно більше методологічне навантаження має типологізація лібералізації з позицій функціонально-системної структури господарських (економічних) систем [38-44]. У даному контексті можна виділити такі типи лібералізації.

По-перше, так звану виробничо-технологічну лібералізацію, яка полягає у зниженні адміністративного тиску на виробничо-технологічну сферу економіки. По-друге, соціально-економічну лібералізацію, за якої знижується адміністративний тиск на соціально-економічну сферу економічної діяльності. По-третє, цінову лібералізацію, що полягає в лібералізації цін на ресурсному і продуктовому ринках. По-четверте, грошову лібералізацію, яка, відповідно, проявляє себе на грошовому ринку, особливо у сфері формування державної політики щодо грошової пропозиції і регулювання нею. По-п'яте, фінансову лібералізацію, коли держава створює відповідні ліберальні умови для функціонування та розвитку фінансового і фондового ринку [45-48]. По-шосте, так звану споживчу лібералізацію, що має відношення і проявляє себе найістотнішим чином на споживчому ринку (чи у споживчій сфері економіки) [49-50].

З позицій основних функціонально-системних рівнів економіки можна виділити такі типи лібералізації. По-перше, це мікроекономічна лібералізація, в умовах якої створюються відповідні сприятливі умови на основі зниження адміністративно-економічного тиску з боку держави для фінансування та розвитку мікроекономічних систем (фірм, концернів, комбінатів, консорціумів і т.д.) того чи іншого галузевого типу. По-друге, це мезоекономічна лі-

бералізація, за якої окремі галузі національної економіки "звільняються" від адміністративно-економічного тиску з боку держави і тим самим створюються умови для їх "вільного" розвитку. Мезоекономічну лібералізацію потрібно здійснювати із врахуванням того, в якій сфері (за соціально-економічною чи, інакше, формаційною ознакою) національної економіки перебуває та галузь, яка лібералізується. Якщо галузь належить до суспільного (державного, деякою мірою і у певному відношенні соціального) сектора (сфери) національної економіки, то її лібералізація буде спричиняти найшвидше її занепад, регрес, зниження продуктивності. Навпаки, лібералізація галузей, що належать до приватного сектора економіки, найчастіше і за певних умов супроводжується їх подальшим прогресивним розвитком. Цієї важливої особливості у здійсненні мезоекономічної лібералізації дуже часто не беруть до уваги як економісти-політики (економісти-практики), так і економісти-теоретики. Емпіричний і теоретичний факти різного впливу лібералізації на розвиток різних секторів (сфер) національної економіки повинен неодмінно враховуватись при формуванні відповідної лібералізаційної політики (поведінки) держави. Ця політика має бути неодмінно віддиференційованою, вона повинна бути різною щодо різних сфер національної економіки (якщо їх розглядати з формаційно-системних позицій). Так, якщо обидві сфери національної економіки – приватну і державну – однаковою мірою лібералізувати, то ми в одній частині економіки (приватній) отримаємо позитивні ефекти, а в іншій (державній) – негативні. По-третє, це макроекономічна лібералізація, яка має відношення вже до національної економіки в цілому і полягає у загальному зниженні адміністративно-економічного тиску на неї з боку політичних і економічних структур держави.

З позицій метрологічного (кількісного) рівня лібералізації можна виділити так звані її метрологічні типи (див. рис. 1). По-перше, це гіполібералізація або дуже слабка лібералізація, вона є найпродуктивнішою щодо суспільних (державних) систем. Хоча, звичайно, може бути і в будь-якому іншому секторі національної економіки. По-друге, це квазіпомірна лібералізація, в умовах практичної реалізації якої адміністративний тиск на економіку знижується вже не дуже слабо, а власне слабо. Квазіпомірна лібералізація у деяких випадках може бути ефективною у суспільному і квазісуспільному секторах, але найдоцільніше її здійснювати у приватному чи квазіприватному секторах. По-третє, це помірна лібералізація, в умовах якої адміністративно-економічний тиск на суб'єктів економічної діяльності вже знижується значно (помірно), але ще не дуже сильно. Ця помірна лібералізація є допустимою (і необхідною) у приватному і квазіприватному секторах, але її недоцільно і не ефективно здійснювати у суспільному і квазісуспільному секторах. По-четверте, це гіперлібералізація, яка вже полягає у дуже значному зниженні адміністративного тиску на суб'єктів економічної діяльності. Найефективнішою вона може бути у власне приватному секторі економіки і абсолютно недопустимою є у суспільному і квазісуспільному секторах.

Щоправда, необхідно зазначити, що політика лібералізації мікроекономічних систем будь-якої національної економіки повинна також диферен-

ційовуватися залежно від ступеня монополізації (концентрованості) приватного сектора економіки (чи ступеня його конкурентності). Гіперлібералізація не повинна заходити у сферу чистого монополістичного сектора, бо вона в ньому буде неефективною (неефективною не з позицій її мікроекономічних ефектів, а з позицій її макроекономічних ефектів); чисті монополії дуже добре будуть розвиватись в умовах гіперлібералізації, але за рахунок іншої частини суспільства і економіки. На нашу думку, гіполібералізація, квазілібералізація, помірна лібералізація і гіперлібералізація є найефективнішими, відповідно, в чистому монополістичному, олігополістичному, конкурентно-монополістичному і чистому конкурентному секторах економіки.

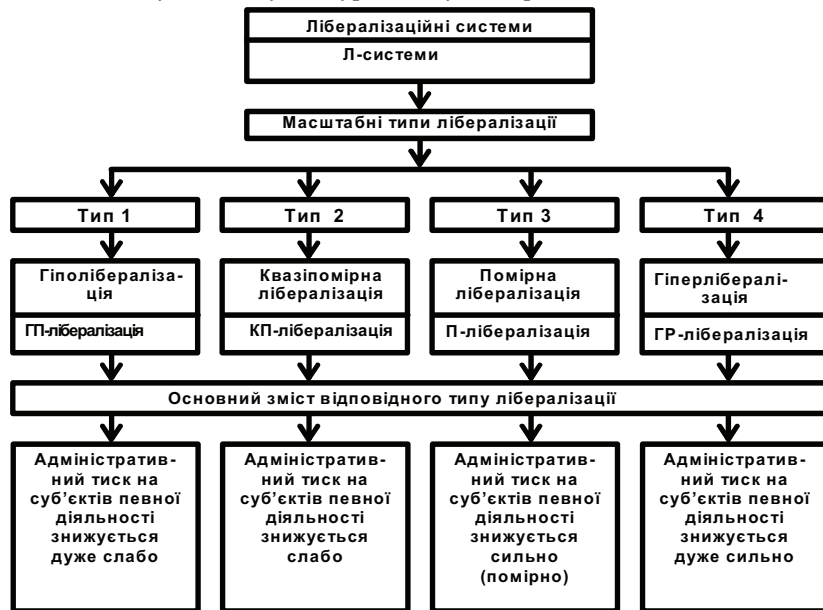

Рис. 1. Основні масштабні (метрологічні) типи лібералізації економічних систем

Вибір масштабу (міри) лібералізації повинен визначатися характером співвідношення мікроекономічного і макроекономічного лібералізаційного ефектів. У тому разі, коли макроекономічний лібералізаційний ефект є нульовим (не зростає і не знижується), лібералізацію можна продовжувати до початку його зниження (див. рис. 2), тобто від гіполібералізації можна переходити до квазі-, помірної і гіперлібералізації (якщо цей перехід, звичайно, не супроводжується зниженням величини макроекономічного лібералізаційного ефекту).

Економічна (соціально-економічна та соціально-духовна також) ефективність лібералізації значною мірою залежить від її початкового рівня (окрім інших перерахованих чи згаданих вище факторів). Є певні теоретичні підстави вважати, що при значних масштабах лібералізації її наступне посилення вже не буде супроводжуватись підвищенням економічної ефективності

функціонування певних економічних систем, а найшвидше, навпаки, її вплив на економічний розвиток буде негативним. У зв'язку з тим дуже важливу методологічну (точніше, теоретико-методологічну) роль для дослідження лібералізаційних процесів буде відігравати розв'язання такої наукової проблеми як типологізація економічних систем (як мікроекономічних, так і макроекономічних) за параметром її попередньої лібералізації (рис. 3). По-перше, до розряду гіполібералізованих, тобто таких, які функціонують і розвиваються в умовах сильного державного тиску, значного або гіперзначного державного регулювання і державного впливу на них, належать, як правило, чисті монополістичні або олігополістичні економічні системи.

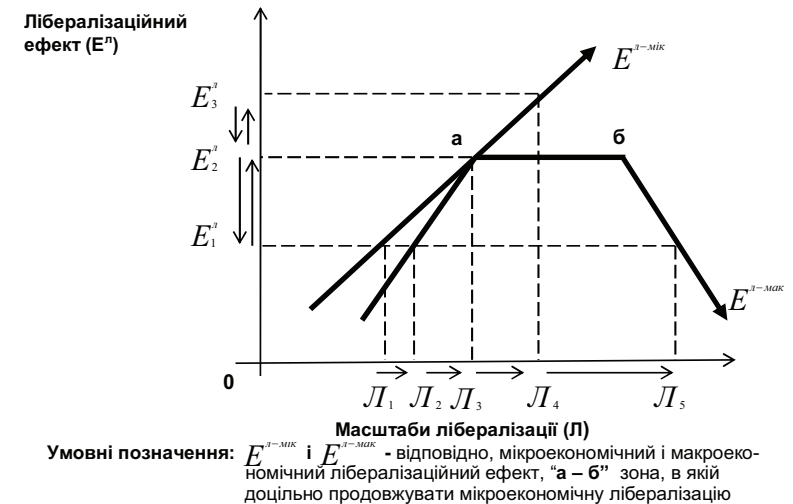

Рис. 2. Визначення масштабів лібералізації мікроекономічних систем на основі співставлення макроекономічного і мікроекономічного лібералізаційних ефектів (варіант переходу макроекономічного ефекту із позитивного в нейтральний і негативний)

Серед макроекономічних (національних) систем до розряду гіполібералізованих можна віднести такі економіки, в яких дуже значною за впливом є система державної регуляції, або в яких значним чи дуже значним за обсягом є державний (суспільний) сектор економіки. Якщо та чи інша економічна система є гіполібералізованою (незалежно від того, якою вона є – макроекономічною чи мікроекономічною), то це не означає, що її подальшу лібералізацію потрібно чи можна здійснювати без будь-яких обмежень, що коридор для подальшої лібералізації є дуже і дуже широким. Це не завжди так. При розв'язанні цієї проблеми потрібно враховувати, по-перше, структуру національної мікроекономічної системи (тобто співвідношення між суспільним і приватним секторами) і, по-друге, ступінь концентрованості (чи конкурентності, що є одним і тим самим за своїми наслідками для розвитку вказаних вище процесів) тих чи інших мікроекономічних систем. Якщо в національній економічній системі питома вага державного сектора економіки є значною, то навіть гіполібералізація може призвести до негативних економічних наслідків.

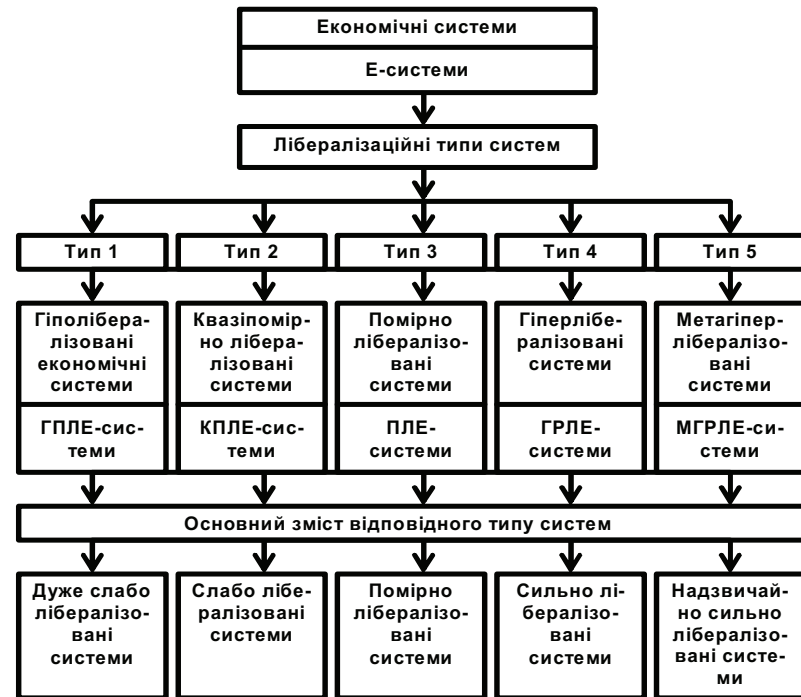

Рис. 3. Типологізація економічних систем за ступенем їх лібералізації

Другим типом лібералізаційного порядку є так звані квазіпомірнолібералізовані системи, або, інакше, слаболібералізовані системи. Вони також, як і системи попереднього типу, є значною мірою регульованими державою. Масштаби подальшої лібералізації таких систем теж будуть визначатися їх формаційним та конкурентним (ринковим) типом. Якщо це суспільні макроекономічні системи, то їх подальша лібералізація не обов'язково буде продуктивною, а в тому випадку, коли мова йде про певні ринкові типи мікроекономічних систем, то тут також потрібно враховувати рівень їх концентрованості (чи монополізації). Найчастіше квазіпомірною лібералізацією характеризуються олігополістичні та деякою мірою монополістичні системи. У таких системах державна регуляція може ще переважати державну їх лібералізацію. Третім типом економічних систем за рівнем їх лібералізації є так звані помірно лібералізовані системи, які за характером співвідношення між їх державною регуляцією і лібералізацією займають проміжне положення. Найчастіше такі помірно лібералізовані системи (серед систем мікроекономічного порядку) є системами конкурентного монополістичного типу. Їх подальша лібералізація буде, звичайно, супроводжуватися формуванням позитивних мікроекономічних ефектів (вона буде "вигідною" для конкретно взятої конкурентної монополії), однак, дуже часто чи найчастіше при цьому будуть формуватися негативні макроекономічні ефекти (для суспільства в цілому вона вже

буде невигідною). І, нарешті, можна виділити такі лібералізовані типи систем як гіперлібералізовані (сильно лібералізовані) і метагіперлібералізовані (надзвичайно сильно лібералізовані). У мікроекономічній сфері національної економіки найчастіше таким високим рівнем лібералізації характеризуються чисті конкурентні та чисті (або майже чисті) конкурентні системи. Їх подальша лібералізація втрачає у певному розумінні певний смисл, оскільки вона і так є на абсолютно граничному рівні. Зате рівень їх державної регульованості є дуже і дуже незначним. Такі системи з позицій рівня їх державної регульованості можна кваліфікувати як гіпорегульовані. Серед національних макроекономічних систем до розряду гіперлібералізованих чи метагіперлібералізованих (останні можливі лише в теорії, лише концептуально, а практично вони майже не зустрічаються) можна віднести такі економіки, які майже не регулюються з боку держави (за винятком того, що держава встановлює лише певні грошові і податкові параметри для її розвитку), а за характером політичного устрою є абсолютно демократичними. Тим не менше ефективність чи продуктивність таких економік є надзвичайно низькою, тому що позитивні ефекти розвитку надзвичайно сильно лібералізованого приватного сектора економіки зводяться нанівець негативними ефектами такої ж лібералізації суспільного сектору.

Порівняльний аналіз розвинутих і перехідних економік за параметром ступеня їх лібералізації дає змогу зробити висновок, що у перших лібералізація економіки посилюється в міру переходу від суспільного до приватного сектора економіки, вона диференціюється. Якщо суспільний сектор у розвинутих країнах є сильно регульованим, гіполібералізованим, то приватний, навпаки, він є слабо регульованим і сильно лібералізованим. У перехідних економіках слабо диференційована лібералізаційна політика держави є причиною різкого зниження як ефективності, так і продуктивності економіки.

Література

1. Бабенко С.Г. Методологічні проблеми становлення і розвитку економічної теорії кооперативних систем: сучасні (посттрадиційні) підходи// Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. Вип. 6. – Львів: Коопосвіта, 1999. – С. 3-14.
2. Барр Раймон. Политическая экономия. Т. 1. – М.: Международные отношения, 1995. – 608 с.
3. Барр Раймон. Политическая экономия. Т. 2. – М.: Международные отношения, 1995. – 752 с.
4. Миль Дж. С. Основы политической экономии. Т. 2. – М.: Прогресс, 1980. – 480 с.
5. Самуэльсон Пол. Економіка. – Львів: Світ, 1993. – 494 с.
6. Самуэльсон П. Економіка. Т. 1. – М.: НПО "АЛГОН" ВНИИСИ, 1992. – 333 с.
7. Самуэльсон П. Економіка. Т. 2. – М.: НПО "АЛГОН" ВНИИСИ, 1992. – 415 с.
8. Сковрцов І.В. Аналітичні методи економетрії у сфері інвестицій. Введення в аналітичну економіку. – Львів: ДУЛП, 1999. – 200 с.
9. Слюсарчик М.П. Ринкові економічні системи: проблеми становлення, функціональної структуризації і типологізації// Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – Львів: ЛКА, 1998. – 176 с.
10. Становлення нової економічної системи в Україні. Ч. 2. – Львів, 1994. – 134 с.
11. Становлення нової економічної системи в Україні. Ч. 3. – Львів: ЛКА, 1994. – 82 с.
12. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектора. – К.: Основи, 1998. – 854 с.
13. Хикс Дж. Р. Стоимость и капитал. – М.: Прогресс-Универс, 1993. – 488 с.
14. Чупик І.О. Економічна ефективність перехідних економічних систем (проблеми методології загального виміру)/ Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – Львів: ЛКА, 1999. – 210 с.

15. Шевчик Б.М. Функціональна типологізація соціалістичних економічних систем// Вісник львівської комерційної академії. Т. 3. – Львів: Коопосвіта, 1998. – С. 385.
16. Гальчинський А. Теорія грошей. – К.: Основи, 1998. – 413.
17. Мальтус Т.Р. Опыт закона о народонаселении// Антология экономической классики. Т. 2. – М.: Эконов, 1993. – С. 5-136.
18. Маршалл А. Принципы экономической науки. Т. 1. – М.: Прогресс-Универс, 1993. – 485 с.
19. Маршалл А. Принципы экономической науки. Т. 2. – М.: Прогресс-Универс, 1993. – 310 с.
20. Маршалл А. Принципы экономической науки. Т. 3. – М.: Прогресс-Универс, 1993. – 315 с.
21. Миль Дж. Основы политической экономии. Т. 3. – М.: Прогресс, 1980. – С. 447.
22. Миль Дж. С. Основы политической экономии. Т. 1. – М.: Прогресс, 1980. – 495 с.
23. Миль Дж. С. Основы политической экономии. Т. 2. – М.: Прогресс, 1980. – 480 с.
24. Смит А. Исследования о природе и причинах богатства народов// Антология экономической классики. Т. 1. – М.: Эконов, 1993. – С. 79-396.
25. Дзюбик С., Ривак О. Основы економічної теорії. – К.: Основи, 1994. – 336 с.
26. Долан Эдвин Дж., Линдсей Дэйвид Е. Макроэкономика. – С. – Пб.: АО "Санкт-Петербург оркестр", 1994. – 455 с.
27. Долан Эдвин Дж., Линдсей Дэйвид Е. Микроэкономика. – С. – Пб.: АО "Санкт-Петербург оркестр", 1994. – 455 с.
28. Дорнбуш Рудігер, Фішер Стенлі. Макроекономіка. – К.: Основи, 1996. – 814 с.
29. Макконнелл Кемпбелл Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка. Аналітична економія. – Львів: Просвіта, 1997. – 671 с.
30. Макконнелл Кемпбелл Р., Брю Стенлі Л. Економікс. Принципы, проблемы и политика. Т. 1. – М.: Республика, 1992. – 399 с.
31. Михасюк І.Р., Залога З.М., Сажинець С.Й. Державне регулювання перехідної української економіки. – Львів: ЛДУ, 1998. – 46 с.
32. Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залога З. Державне регулювання економіки. – Львів: Українські технології, 1999. – 640 с.
33. Ойкен Вальтер. Основные принципы экономической политики. – М.: Прогресс-Универс, 1995. – 496 с.
34. Пиндайк Роберт, Рибинфельд Даниэль. Макроэкономика. – М.: Экономика-Дело, 1992. – 510 с.
35. Туган-Барановський М.І. Політична економія. Курс популярний. – К.: Наук. думка, 1994. – 263 с.
36. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика. – М.: Дел ЛТД, 1995. – 864 с.
37. Хикс Дж. Р. Стоимость и капитал. – М.: Прогресс-Универс, 1993. – 488 с.
38. Башнянин Г.І. Деякі проблеми становлення нової економічної системи в Україні// Київська церква, 1999, № 5. – С. 62-66.
39. Грабинський І.М. Еколого-економічна система: порівняльний аналіз. – Львів: НТШ, 1997. – 240. 8.
40. Політична економія: структура і програма курсу для студентів економічних спеціальностей/ За ред. професора Башнянина Г.І. – К.: ІЗМН, 1998. – 84 С. 27, 58, 37.
41. Башнянин Г.І., Загорський В.С. Зав'ялова О.Р. Про сучасну інтерпретацію предмету економічних наук і їх єдність// Аудиторська діяльність в умовах становлення ринкових економічних відносин. – Львів: ЛКА, 1995. – С. 162-170.
42. Башнянин Г.І., Середа А.Р., Шевчук Є.С. До питання про принципи структуризації економічної теорії// Конференція професорсько-викладацького складу і аспірантів академії. – Львів: ЛККА, 1999. – С. 93-98.
43. Економічна теорія: концепція підготовки студентів з економічної теорії в економічному вузі/ За ред. професора Башнянина Г.І. – К.: ІСДО, 1995. – 87 с.
44. Дубовий Б.В. Про структуру виробничих систем і проблему виміру інтегральної ефективності їх функціонування// Соціально-економічні дослідження у перехідний період. Вип. Х. Використання статистичних методів (регіональний аспект). Щорічник наукових праць. – Львів: ІРД НАН України, 1999. – С. 66-70.
45. Башнянин Г.І., Герцунь М.П., Коцупей В.М. Функціонування чистої фінансової системи у перехідній економіці України// Проблеми реформування економіки України в умовах транзиції. – Харків, 1998. – С. 136-137.
46. Башнянин Г.І., Копич І.М., Рехлецький Є.А. Фінансові економічні системи: проблеми типологізації і структуризації// Промислово-фінансові групи в Україні: проблеми

- створення, становлення та розвитку. Вісник № 317 Державного університету "Львівська політехніка" – Львів: ДУЛП, 1997. – С. 90-106.
47. Гроші та кредит/ За ред. Б.С. Івасіва. – К.: КНЕУ, 1999. – 404 с.
 48. Долан Эдвин Дж., Кэмпбелл Колин Д., Кэмпбелл Розмари Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика. – М.-Л., 1991. – 448 с.
 49. Нікбахт Ейсан, Гроппеллі Анжеліко. Фінанси. – К.: Основи, 1993. – 383 с.
 50. Смит А. Исследования о природе и причинах богатства народов// Антология экономической классики. Т. 1. – М.: Эконов, 1993. – С. 79-396.

**УДК 336.2 Доц. Р.Л. Хом'як, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка";
ст. викл. В.М. Крочук – МАУП Прикарпатська філія**

ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК ФРАХТОВИХ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КАПІТАЛУ

Зосереджено увагу на проблему, що виникає між інвесторами закордонних фірм та державних інституцій, зокрема з податковою службою. Визначено вирішення проблеми.

**Doc. R.L. Homyak – National University "L'viv polytechnic";
Senior teacher V.M. Krochuk – Inter-regional Academy of personnel management**

The taxable legislation transport operations with using of investment fund

Particularly taxable service concentrates on the problem which appears between institutes of foreign firms and governmental institutions, and on the ways of its decision.

Присутність іноземних інвесторів в Україні вже не є чимось надзвичайним чи особливим. З кожним роком зовнішні інвестиції відіграють дедалі помітнішу роль в економічному житті України – як на загальнонаціональному, так і на регіональному рівнях.

У численних статтях науковців, практиків інвестиції порівнюються з двигуном економіки, генератором економічного розвитку та каталізатором інновацій. Однак, в подальшому вивченні суті інвестиційного процесу, зазначимо, що дана діяльність не є такою одноплановою, як це виглядає на перший погляд. Особливо це стосується роботи з іноземними інвесторами та іноземними інвестиціями. Західний підприємець не лише інвестує в Україну свої кошти – він планує отримати певний прибуток, а відтак має свій інтерес, який прагне всіляко відстояти. І не завжди такий захист є відкритим і чесним. Інколи доводиться мати справу із суперечливими проблемами та неадекватними оцінками.

Потрібно знати, що іноземна інвестиція – це та частина капіталу (обігових коштів підприємств), яка у країні походження не йде на споживання (не витрачається на заробітну плату, дивіденди, поповнення банківських активів інвестора), а вкладається у підприємницьку діяльність за кордоном, що оздоровлює українську економіку. Вкладаючи кошти за кордон, особливо в країну із перехідною економікою, іноземні інвестори стикаються з ризиками, як з боку фіскальних, так і з боку адміністративних органів.

Основною причиною експорту прямих іноземних інвестицій є прагнення західних підприємців розмістити свій капітал у тій державі, де він, на їхню дум-